PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

258

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej Problemy funkcjonowania rynku turystycznego

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Wiesław Alejziak, Małgorzata Bednarczyk, Stefan Bosiacki, Ewa Dziedzic, Irena Jędrzejczyk, Magdalena Kachniewska, Włodzimierz Kurek, Barbara Marciszewska, Agnieszka Niezgoda, Aleksander Panasiuk, Józef Sala, Jan Sikora, Teresa Żabińska, Aleksander Szwichtenberg

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-218-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 9

Część 1. Branża turystyczna w obliczu wyzwań współczesnego rynku turystycznego

Iwona Bąk: Turystyka w obliczu starzejącego się społeczeństwa 13
Renata Seweryn: Lojalność odwiedzających wyzwaniem dla obszaru recepcji turystycznej w obecnych warunkach rynkowych 24
Ewa Szczepanowska, Beata Kaczor, Karolina Pawełek: Struktura oferty wybranych hoteli spa przy granicy polsko-niemieckiej – analiza porównawcza 35
Agata Niemczyk: Motywy jako determinanta zachowań uczestników turystyki kulturowej 47
Joanna Kosmaczewska: Działania inwestycyjne w okresie spowolnienia gospodarczego na przykładzie podmiotów branży turystycznej i firm kooperujących zlokalizowanych w gminie wiejskiej 58
Andrzej Hadzik, Adam Ryszard Szromek, Rajmund Tomik: Kibice międzynarodowych widowisk sportowych jako nowa kategoria konsumentów turystyki w Polsce 68
Marek Stuczyński: Odpowiedzialność hotelarstwa za środowisko w kontekście turystyki zrównoważonej 79
Jolanta Wojciechowska: Ścieżki rozwoju organizacyjnego turystyki w Polsce – od rewolucyjnego po ewolucyjny system 89
Krzysztof Borodako, Michał Rudnicki: Dostosowanie oferty portu lotniczego Kraków-Balice w kontekście obsługi turystyki biznesowej w Krakowie 103
Marek Lawin, Tomasz Napierała: Efektywność środków wydatkowanych na rzecz rozwoju turystyki przez samorządy gminne województwa łódzkiego 113
Józef Sala, Joanna Górna: Hotelarstwo a współczesne tendencje rozwoju turystyki 127
Eugenia Panfiluk: Strategia zarządzania turystyką na obszarach przyrodniczo cennych na przykładzie jednostek obszaru metropolitarnego Białegostoku 139
Adam Pawlicz: Koncepcja dóbr merytorycznych jako uzasadnienie działań podmiotów publicznych na rynku turystycznym 152

Dawid Milewski: Postulaty przewozowe jako cechy jakości przewozów turystycznych ... 161
Marlena Prochorowicz, Bogusław Stankiewicz: Zachowania koksumentów na rynku usług agroturystycznych ... 172

Część 2. Współpraca sektorowa warunkiem realizacji celów i zadań polityki turystycznej na poziomie lokalnym i regionalnym

Arkadiusz Niedziółka: Stan i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w powiecie nowotarskim z wyszczególnieniem gminy Czorsztyn ... 187
Joanna Kizielewicz: Partnerstwo na rzecz rozwoju polityki turystycznej w województwach nadmorskich w Polsce ... 196
Michał Żemła, Anna Staszewska: Rola interesariuszy w budowie konkurencyjnych produktów turystycznych na podstawie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego ... 209
Włodzimierz Banasik, Dagmara Fiszer: Turystka w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta Żyrardowa ... 219
Maciej Dębski: Architektura marki jako narzędzie budowania konkurencyjności destynacji turystycznych ... 228
Romuald Ziółkowski: Turystyczna Sieć Współpracy – doświadczenia w zakresie budowy klastrów turystycznych ... 240
Agata Balińska, Weronika Cieśluk: Marka w tworzeniu turystycznego wizerunku miasta Ełk ... 251
Teresa Żabińska: Turystyka kreatywna. Koncepcja i możliwości rozwoju w Polsce ... 260
Stefan Bosiacki, Agata Basińska-Zych: Rola samorządu lokalnego w rozwoju turystyki w warunkach kryzysu ekonomicznego – na przykładzie województwa wielkopolskiego ... 271

Summaries

Iwona Bąk: Tourism in the face of an aging society ... 23
Renata Seweryn: The loyalty of visitors as a challenge for the tourist destination area in current market conditions ... 34
Ewa Szczepanowska, Beata Kaczor, Karolina Pawełek: The comparison of offers in selected spa centers at the Polish-German border – comparable analysis ... 46
Agata Niemczyk: Motives as a behaviour determinant of participants of culture tourism ... 57
Joanna Kosmaczewska: Investment activities in the economic slowdown period on the example of entities operating in the tourism sector and cooperating companies located in the rural commune ... 67

Andrzej Hadzik, Adam Ryszard Szromek, Rajmund Tomik: Fans of international sport events as a new category of consumers of tourism in Poland 78
Marek Stuczyński: Responsibility for the environment in the hotel industry in the context of sustainable tourism 88
Jolanta Wojciechowska: The paths of the organizational development of tourism in Poland – from revolutionary to evolutionary 102
Krzysztof Borodako, Michał Rudnicki: Adjustment of the offer of Kraków-Balice airport to the changes of business tourism in Krakow 112
Marek Lawin, Tomasz Napierała: Effectiveness of funds for tourism development in local communities in the region of Lodz 126
Józef Sala, Joanna Górna: Trends in tourism and their impact on the hotel business 138
Eugenia Panfiluk: Strategy for tourism management in the areas of great natural interest shown on the example of units of the metropolitan area of Białystok city 151
Adam Pawlicz: Merit goods theory as a justification of public actions on the tourism market 160
Dawid Milewski: Transport postulates as the quantitative attributes of tourism transport 171
Marlena Prochorowicz, Bogusław Stankiewicz: Consumers behaviour on the market of agritourist services 184
Arkadiusz Niedziółka: State and determinants of agritourism development in Czorsztyn community of the Nowy Targ County 195
Joanna Kizielewicz: Partnership for the development of tourist policy in coastal voivodeships in Poland 208
Michał Żemła, Anna Staszewska: Mutual relationships between stakeholders in the creation of competitive tourism products on the basis of Industrial Monuments Route of Silesian Voivodeship 218
Włodzimierz Banasik, Dagmara Fiszer: Tourism in the socio-economic development of Żyrardów 227
Maciej Dębski: Brand architecture as a tool to build competitiveness of tourism destinations 239
Romuald Ziółkowski: Tourist cooperation network – experience in the creation of tourism clusters 250
Agata Balińska, Weronika Cieśluk: Brand in the creation of tourist image of Ełk 259
Teresa Żabińska: Creative tourism. Its concept and development opportunities in Poland 270
Stefan Bosiacki, Agata Basińska-Zych: The role of local government in tourism development in terms of the economic crisis – on the example of Wielkopolska Voivodeship 290

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 258 • 2012

Wyzwania współczesnej polityki turystycznej
Problemy funkcjonowania rynku turystycznego

ISSN 1899-3192

Joanna Kosmaczewska
Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu

DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W OKRESIE SPOWOLNIENIA GOSPODARCZEGO NA PRZYKŁADZIE PODMIOTÓW BRANŻY TURYSTYCZNEJ I FIRM KOOPERUJĄCYCH ZLOKALIZOWANYCH W GMINIE WIEJSKIEJ

Streszczenie: W artykule założono, że podmioty branży turystycznej zlokalizowane na obszarach wiejskich funkcjonują jako mikroprzedsiębiorstwa zależne głównie od poziomu siły nabywczej Polaków, w związku z czym okres spowolnienia gospodarczego w mniejszym stopniu ma negatywny wpływ na ich realne funkcjonowanie. Samoocena kondycji finansowej wykazała, że podmioty prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi znajdują się w lepszej sytuacji finansowej niż podmioty kooperujące. Ponadto wyniki badań potwierdziły zakładaną tezę, że część podmiotów w latach 2009-2011 podjęła działania inwestycyjne, co należy ocenić jako wykorzystanie okresu spowolnienia gospodarczego do rozwoju i zwiększenia konkurencyjności swojej firmy.

Słowa kluczowe: branża turystyczna, gminy wiejskie, inwestycje.

1. Wstęp

Wywołany w USA w 2008 r. kryzys finansowy i następujący po nim kryzys ekonomiczny w efekcie globalnego charakteru powiązań gospodarczych objął swoim zasięgiem większą część świata, w tym także Europę. Od 2009 r. można w zasadzie mówić już nie o spowolnieniu gospodarczym, lecz globalnej recesji. Natężenie procesów recesyjnych przebiegało jednak w sposób zróżnicowany, dotykając szczególnie silnie krajów „starej Unii", w których spadek realnego produktu sięgał nawet 4%[1]. Mechanizm przenoszenia się kryzysu do realnych gospodarek opierał się na pierwotnych przyczynach kryzysu, takich jak: spadek eksportu w wyniku pogorszenia się sytuacji gospodarczej u partnerów handlowych, spadek inwestycji bezpośrednich wynikający z ograniczonej dostępności kredytowania, co wywołało z kolei

[1] P. Kaczmarczyk, *Kryzys a decyzje migracyjne Polaków*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2010, s. 10-11.

wtórne kanały rozprzestrzenia się kryzysu, m.in. takie jak: osłabienie siły walut, wzrost bezrobocia i związany z nim spadek nastrojów firm i konsumentów.

Jeśli jednak przyjąć PKB jako miarę zagregowaną opisującą sytuację gospodarczą, to obserwowane w ostatnich latach (2009-2011) pogorszenie sytuacji ekonomicznej w Polsce należy uznać za spowolnienie, a nie recesję. Obserwowany na świecie wzrost bezrobocia i co się z tym wiąże: zmniejszenie się poziomu konsumpcji i inwestycji spowodowały także spadek obrotów i dochodów podmiotów sektora turystycznego. Jednak zdaniem ekspertów European Travel Commision skutki załamania koniunktury gospodarczej były łagodniejsze dla sektora turystycznego niż dla innych[2]. Jak podaje I. Jędrzejczyk, zmiany koniunktury na polskim rynku turystycznym są mniej dotkliwe głównie ze względu na aktywność konsumentów krajowych[3].

Obserwując jednak skutki transmisji zjawisk kryzysowych w obszarze branży turystycznej w Polsce, można wyróżnić dwie grupy podmiotów, które z różną siłą i atencją będą reagowały na obserwowany na świecie proces spowolnienia gospodarczego. Szczególnie wrażliwy na ogólną koniunkturę na świecie wydaje się sektor biur podróży, co znajduje odzwierciedlenie w bankructwach takich firm jak Orbis Travel SA czy Selectours&Telematic Sp. z o.o. Przy czym główne kryzysowe implikacje w tym przypadku to spadek notowań akcji, ograniczone kredytowanie oraz tzw. zatory płatnicze. Równie podatne na globalne spowolnienie gospodarcze będą podmioty silnie powiązane, np. kapitałowo, z korporacjami międzynarodowymi, w tym np. hotele należące do międzynarodowych systemów hotelowych czy też podmioty zależne w znacznym stopniu od popytu na swoje usługi ze strony turystów zagranicznych. Jak twierdzi A. Panasiuk, „należy zauważyć, że napływ kapitału zagranicznego do gospodarki turystycznej nie jest aktualnie znaczący, mimo że rynek hotelarstwa sieciowego oraz biur podróży jest mocno uzależniony od kapitału zagranicznego, głównie jednak europejskiego”[4]. Natomiast skutki światowego spowolnienia gospodarczego będą mniej dotkliwe dla tych firm branży turystycznej, które głównie zaspokajają krajowy popyt, świadcząc usługi na terenie kraju. Powyższymi cechami charakteryzują się w znacznym stopniu podmioty branży turystycznej zlokalizowane na obszarach wiejskich, funkcjonujące jako mikroprzedsiębiorstwa zależne głównie od poziomu siły nabywczej Polaków. Ponadto, jak wskazują dane GUS, liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych na wsi stanowi zaledwie 15% tego rodzaju podmiotów gospodarki narodowej w Polsce[5]. Paradoksalnie zatem, głównie ze względu na nikłą sieć międzynarodowych powiązań

---

[2] The Financial Crisis and Implications for European Tourism 2009, ETC, 2008, s. 2.

[3] I. Jędrzejczyk, *Kondycja krajowego sektora turystycznego u progu prezydencji Polski w Radzie UE*, „Acta Scientiarum Polonorum” 2010, Oeconomia 9 (4), s. 189-199.

[4] A. Panasiuk, *Uwarunkowania polityki turystycznej w Polsce w aspekcie globalizacji, kryzysu ekonomicznego oraz prezydencji Polski w Unii Europejskiej*, „Acta Sci. Polonorum” 2010, Oeconomia 9 (4), s. 379-388.

[5] Bank Danych Lokalnych, GUS.

gospodarczych oraz zaspokajanie popytu krajowego w oparciu o zasoby lokalne, regionalne lub krajowe, podmioty branży turystycznej zlokalizowane na obszarach wiejskich okres spowolnienia gospodarczego mogą wykorzystać jako szansę rozwoju i zwiększenia swojej konkurencyjności.

W niniejszych rozważaniach weryfikacji zostanie poddana zatem teza zakładająca, że wspomniane podmioty gospodarcze w okresie spowolnienia gospodarczego podejmują działania inwestycyjne. Celem opracowania jest identyfikacja i samoocena kondycji finansowej podmiotów gospodarczych branży turystycznej i podmiotów deklarujących kooperację z tą branżą, w tym zmiana w przychodach uzyskanych w ostatnich 3 latach (2009-2011). Ponadto respondentów poproszono także o wskazanie źródeł finansowania rozwoju przedsiębiorstwa oraz wskazanie szczegółowych celów ich wykorzystania.

2. Metodologia badań

Celem podjętych badań było wykazanie, czy w okresie spowolnienia gospodarczego przedsiębiorcy z branży turystycznej oraz jednostki z nimi kooperujące podejmują działania inwestycyjne. Badania zostały zrealizowane wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy wiejskiej Liniewo (woj. pomorskie), z wykorzystaniem techniki wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI), i zostały poprzedzone badaniem pilotażowym[6]. Badaniami objęto 56 podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego, co stanowiło 25% podmiotów tegoż sektora własnościowego zarejestrowanych w gminie Liniewo. Dla zobrazowania działań inwestycyjnych podejmowanych przez firmy z branży turystycznej zlokalizowane na obszarach wiejskich z grupy respondentów wydzielono przedsiębiorstwa sekcji I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Na terenie gminy Liniewo w ramach tejże sekcji działalność prowadzi 5 podmiotów gospodarczych, przy czym zgodę na udział w badaniu wyraziły 4 z nich.

Charakterystyka działań inwestycyjnych firm kooperujących z branżą turystyczną została dokonana w oparciu o podmioty, które podczas badania zadeklarowały, iż część ich przychodów pochodzi z dostarczania produktów lub usług do firm bezpośrednio obsługujących turystów. Z 59 badanych jednostek tak rozumianą kooperację z branżą turystyczną potwierdziło 39 podmiotów gospodarczych, które były przedmiotem szczegółowych analiz. Charakterystykę badanej próby firm kooperujących przedstawia rysunek 1.

---

[6] Prezentowane wyniki badań stanowią część badań finansowanych ze środków budżetowych na naukę w latach 2010-2012 jako projekt badawczy habilitacyjny nr NN 114352339.

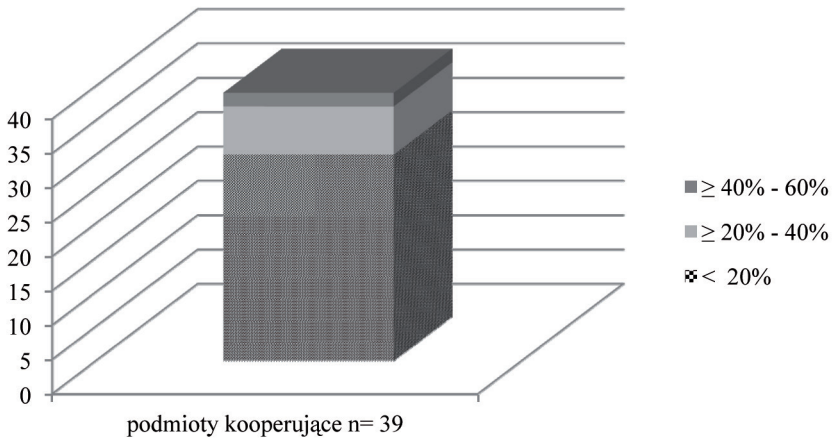

Rys. 1. Charakterystyka podmiotów kooperujących z branżą turystyczną, według przychodów pozyskiwanych z dostarczania produktów lub usług do firm bezpośrednio obsługujących turystów (w %)

Źródło: wyniki badań własnych.

3. Samoocena kondycji finansowej w opinii respondentów

Obserwowana szczególnie silnie w branży turystycznej niestabilność popytu oraz charakterystyczny dla podmiotów działających w obszarze zakwaterowania i usług gastronomicznych wysoki poziom kosztów stałych mogą powodować znaczącą niestabilność przychodów. Może to stanowić szczególnie duże utrudnienie w sytuacji spowolnienia gospodarczego, gdzie pod wpływem ryzyka obniżenia dochodów gospodarstw domowych i przychodów przedsiębiorców zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu może ulegać znacznemu ograniczeniu lub przesunięciu w czasie. W efekcie dla firm działających w branży turystycznej może to oznaczać niemożność „odrobienia" strat finansowych nawet w okresach wzmożonej sprzedaży, co w dłuższej perspektywie może doprowadzić do utraty płynności finansowej.

Jednak, jak wskazują wyniki przeprowadzonych badań, podmioty sekcji I zarejestrowane w gminie wiejskiej Liniewo nie zaobserwowały spadku przychodów w latach 2009-2011. Tymczasem w badaniach prowadzonych przez Małopolskie Obserwatorium Gospodarki na próbie 500 podmiotów gospodarczych z sektora turystycznego, spadek dochodów zadeklarowało 33% firm z województwa pomorskiego i 35% badanych podmiotów w skali kraju[7]. Natomiast wśród jednostek

[7] Badania przeprowadzone przez Małopolskie Obserwatorium Gospodarki zaprezentowane w opracowaniu *Rynek turystyczny w Polsce i Małopolsce*, wydanym przez Urząd Marszałkowski województwa Małopolskiego, Kraków 2011.

kooperujących z branżą turystyczną badanych w gminie Liniewo jedynie 10% zadeklarowało spadek przychodów. Oczywiście należy przyjąć, że korzystniejsza sytuacja analizowanych podmiotów w gminie Liniewo wynika z wielu czynników, w tym m.in. ze słabszych powiązań gospodarczych z firmami o międzynarodowym zasięgu oddziaływania oraz silniejszego wpływu popytu krajowego na ich działalność.

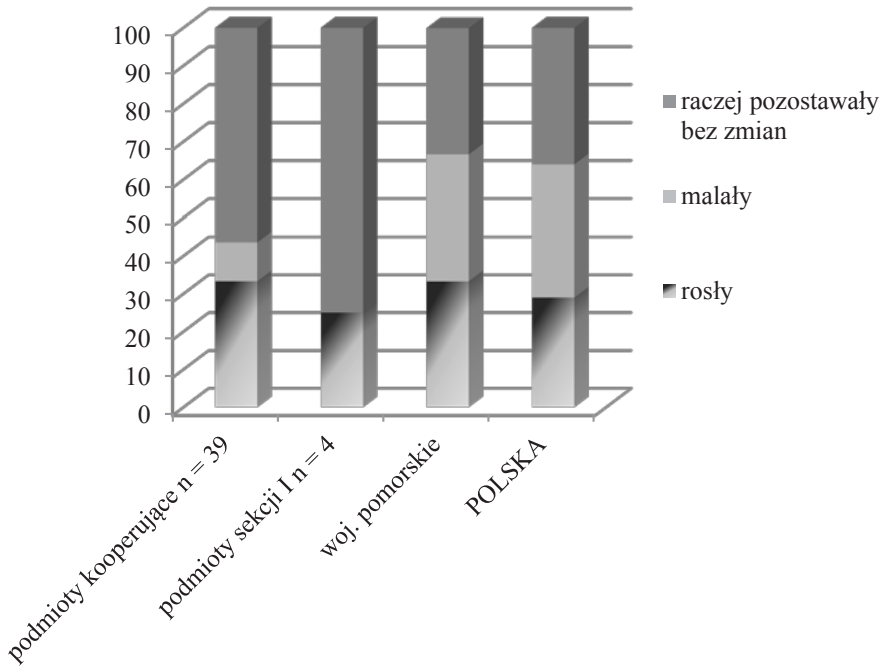

Rys. 2. Zmiany w przychodach badanych przedsiębiorstw w ostatnich 3 latach (2009-2011)

Źródło: wyniki badań własnych oraz badań przeprowadzonych przez Małopolskie Obserwatorium Gospodarki zaprezentowanych w opracowaniu *Rynek turystyczny w Polsce i Małopolsce*, wydanym przez Urząd Marszałkowski województwa małopolskiego, s. 13, Kraków 2011.

Korzystną sytuację finansową badanych firm prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi potwierdza także samoocena ich zysków. Jak wskazuje bowiem rysunek 3., żaden z przedsiębiorców świadczących usługi w sekcji I PKD nie zadeklarował, że na przestrzeni ostatnich trzech lat zysk jego firmy wykazywał tendencję malejącą. Także wśród firm kooperujących można zauważyć dość optymistyczne nastroje, gdyż jedynie 15% podmiotów odnotowało spadkową tendencję zysków, przy czym w 80% z nich spadek zysków nie przekraczał 20% w ciągu 3 ostatnich lat.

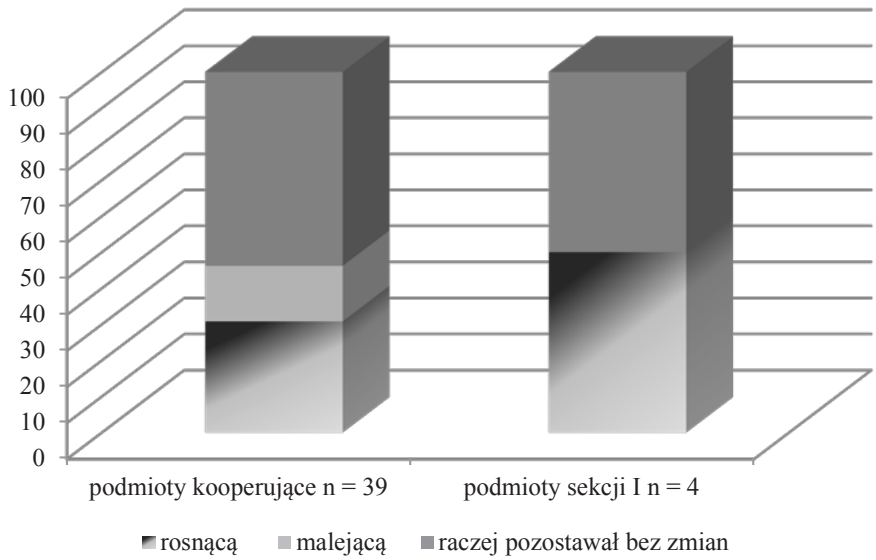

Rys. 3. Zmiany w zyskach badanych przedsiębiorstw w ostatnich 3 latach (2009-2011)

Źródło: wyniki badań własnych.

4. Finansowanie rozwoju przedsiębiorstwa w okresie spowolnienia gospodarczego

W gospodarce rynkowej, zwłaszcza w okresie spowolnienia gospodarczego, istnieje szczególne zapotrzebowanie na informacje o sytuacji ekonomicznej jednostek gospodarczych. Jest ono zgłaszane m.in. przez tzw. otoczenie rynkowe podmiotu gospodarczego, a więc takie instytucje jak banki, firmy ubezpieczeniowe, akcjonariusze czy wreszcie firmy kooperujące i indywidualni odbiorcy wytwarzanych dóbr i usług. Jak wiadomo, dobra kondycja finansowa podmiotu gospodarczego, w warunkach zmiennego otoczenia może minimalizować w pewnym zakresie ryzyko podejmowanych decyzji inwestycyjnych. Natomiast inwestycje w warunkach rosnącej konkurencji są nieodzownym elementem składowym rozwoju rozumianego jako podnoszenie poziomu, w tym technologicznego, wytwarzanych dóbr i świadczonych usług, zdobywanie nowych rynków i zwiększanie udziału na obecnych rynkach zbytu oraz wzrost zatrudnienia i podnoszenie kwalifikacji kadr. Tak rozumiany rozwój wymaga odpowiedniego finansowania. Jak podaje J. Kozłowski, zarządzanie finansami przedsiębiorstwa obejmuje podejmowanie decyzji operatywnych, mających wpływ na stan i strukturę kapitałów, oraz decyzji inwestycyjnych prowadzących do wzrostu składników majątkowych przedsiębiorstwa[8]. Jak dowodzą wyniki badań

[8] J. Kozłowski, *Zarządzanie finansami w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Pomorskiej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2003, s. 9.

przeprowadzonych wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Liniewo, 25% firm sekcji I oraz 38% podmiotów kooperujących z branżą turystyczną nie inwestuje. Ponadto nieco korzystniejsze zmiany w wydatkach inwestycyjnych nastąpiły w firmach prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi niż w kooperujących z branżą turystyczną.

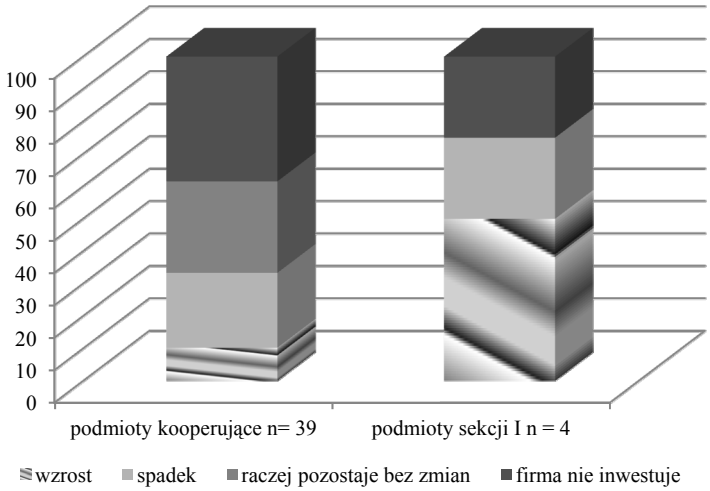

Rys. 4. Zmiany w wydatkach inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw w ostatnich 3 latach (2009-2011)

Źródło: wyniki badań własnych.

Wyniki przeprowadzonych badań potwierdzają charakterystyczne, zwłaszcza dla sektora MSP, małe zaufanie do finansowania zewnętrznego[9]. Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na obszarach wiejskich wskazuje dominującą pozycję samozatrudnionych oraz mikrofirm, co tłumaczy fakt, że również badane podmioty finansowały działania inwestycyjne, najczęściej korzystając ze środków własnych.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że jako źródło finansowania rozwoju firmy można traktować także pozyskanie funduszy unijnych. Beneficjentami środków unijnych w grupie respondentów było 10 podmiotów kooperujących z branżą turystyczną oraz 3 podmioty z sekcji I.

[9] A. Skowronek-Mielczarek, *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa 2003; *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007--2008*, PARP, Warszawa 2009; W. Orłowski, R. Pasternak, K. Flaht, D. Szubert, *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010.

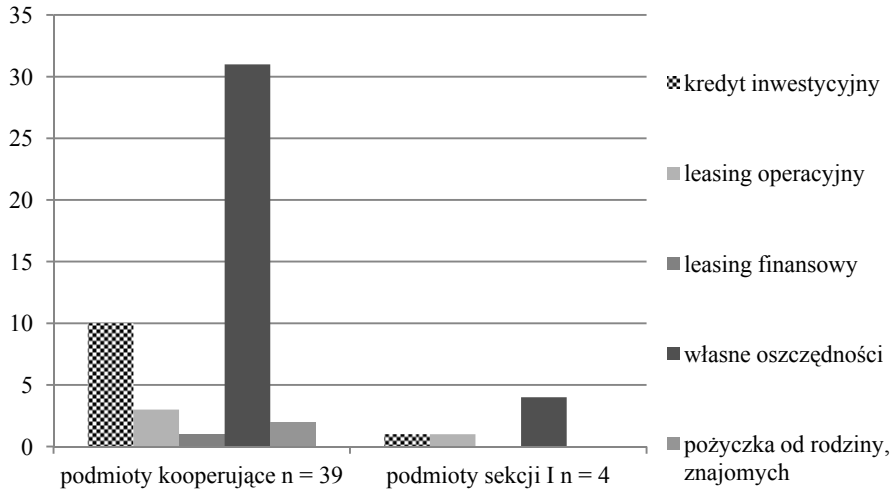

* Respondenci mogli podać więcej niż 1 źródło finansowania.

Rys. 5. Źródła finansowania rozwoju firmy

Źródło: wyniki badań własnych.

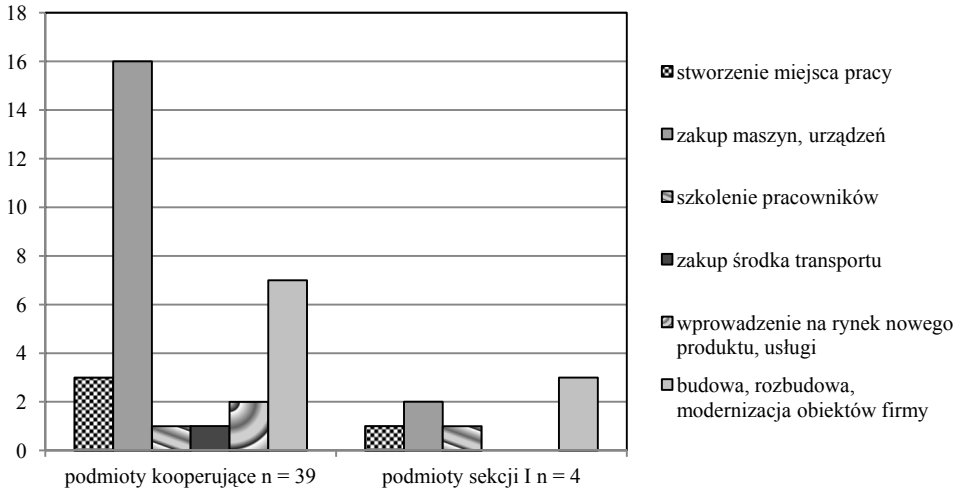

* Respondenci mogli podać więcej niż 1 źródło finansowania.

Rys. 6. Wykorzystanie środków inwestycyjnych

Źródło: wyniki badań własnych.

Analiza wyników badań ujawniła ponadto znaczne różnice w wykorzystaniu środków inwestycyjnych, co z pewnością należy wiązać z zakresem prowadzonej działalności. Poddane badaniu podmioty sekcji I najczęściej finansowały budowę, rozbudowę lub modernizację obiektów firmy. Podmioty kooperujące z branżą turystyczną najchętniej dokonywały zakupu maszyn i innych urządzeń. Warto podkreślić, że w okresie spowolnienia gospodarczego badane podmioty gospodarcze inwestowały także w pracę i to zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym. Stworzenie nowych miejsc pracy czy podnoszenie kompetencji istniejącej kadry jest bowiem charakterystyczne dla okresu wzrostu gospodarczego.

5. Zakończenie

Reasumując dotychczasowe rozważania na podstawie zaprezentowanych wyników badań empirycznych, należy stwierdzić, że funkcjonujące na obszarach wiejskich podmioty branży turystycznej oraz podmioty z nimi kooperujące nie odczuły w istotny sposób skutków spowolnienia gospodarczego. Samoocena kondycji finansowej wykazała, że podmioty prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi znajdują się w lepszej sytuacji finansowej niż podmioty kooperujące. Można zatem skonstatować, że wystąpienie globalnego spowolnienia gospodarczego i słabego kursu złotego może powodować zwiększony popyt na usługi turystyczne realizowane na terenie kraju, co paradoksalnie może oznaczać dla wybranych podmiotów okres zwiększonych zysków. Ponadto zaprezentowane wyniki badań pozwoliły potwierdzić zakładaną tezę, że w latach 2009-2011 część podmiotów podejmowała jednak działania inwestycyjne, co należy ocenić jako wykorzystanie okresu spowolnienia gospodarczego do rozwoju i zwiększenia konkurencyjności swojej firmy.

Literatura

Jędrzejczyk I., *Kondycja krajowego sektora turystycznego u progu prezydencji Polski w Radzie UE*, „Acta Scientiarum Polonorum" 2010, Oeconomia 9 (4).

Kaczmarczyk P., *Kryzys a decyzje migracyjne Polaków*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2010.

Kozłowski J., *Zarządzanie finansami w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Wyższej Pomorskiej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2003.

Orłowski W., Pasternak R., Flaht K., Szubert D., *Procesy inwestycyjne i strategie przedsiębiorstw w czasach kryzysu*, PARP, Warszawa 2010.

Panasiuk A., *Uwarunkowania polityki turystycznej w Polsce w aspekcie globalizacji, kryzysu ekonomicznego oraz prezydencji Polski w Unii Europejskiej*, „Acta Sci. Polonorum" 2010, Oeconomia 9 (4).

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008, PARP, Warszawa 2009.

Rynek turystyczny w Polsce i Małopolsce, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Urząd Marszałkowski woj. małopolskiego, Kraków 2011.

Skowronek-Mielczarek A., *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa 2003.
The Financial Crisis and Implications for European Tourism 2009, ETC, 2008.

INVESTMENT ACTIVITIES IN THE ECONOMIC SLOWDOWN PERIOD ON THE EXAMPLE OF ENTITIES OPERATING IN THE TOURISM SECTOR AND COOPERATING COMPANIES LOCATED IN THE RURAL COMMUNE

Summary: The article assumes that entities operating in tourism sector located in rural communes operate as micro enterprises dependent mainly on the level of purchasing power of the Poles. For that reason the period of economic slowdown to a lesser extent adversely affects their actual operation. The self-assessment of the financial standing showed that the entities running business activity consisting in the provision of accommodation and catering services were characterized with better financial standing than the cooperating entities. Furthermore, the results of the research confirmed the assumed thesis that part of those entities made investments in the years 2009-2011, which shall be assessed as taking advantage of the slow down period in order to increase the competitiveness of their business.

Keywords: tourism sector, rural communes, investments.